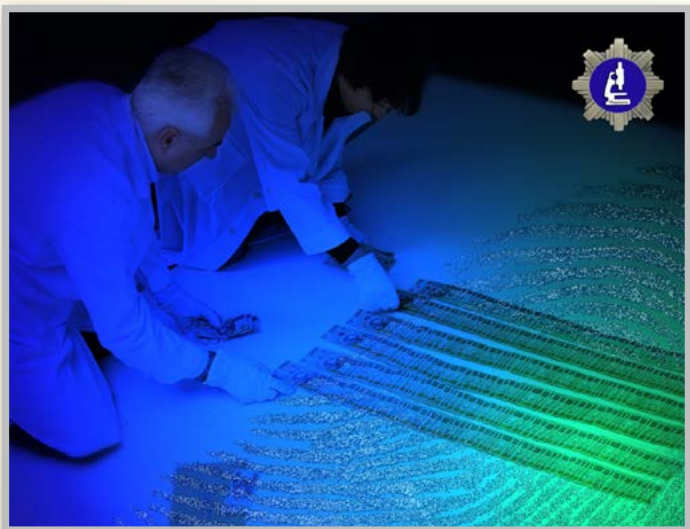

PODSUMOWANIE PROJEKTU

BEZPIECZEŃSTWO GOSPODARCZE STREFY SCHENGEN

– walka z korupcją, doskonalenie wiedzy
i działań Policji Mazowsza

współfinansowanego w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009–2014

BEZPIECZEŃSTWO GOSPODARCZE STREFY SCHENGEN

– walka z korupcją, doskonalenie wiedzy
i działań Policji Mazowsza

współfinansowanego w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009–2014

Spis treści

SŁOWO WSTĘPNE	4
SEMINARIA	
Wzmocnienie efektywności zwalczania przestępstw korupcyjnych na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej na terenie garnizonu mazowieckiego.	6
SZKOLENIA	
Sposoby prawidłowego gromadzenia i wykorzystywania dowodów w prowadzonych postępowaniach przygotowawczych, a w szczególności na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej na terenie garnizonu mazowieckiego	22
Ślady kryminalistyczne w aspekcie przestępstw korupcyjnych	26

Komendant Wojewódzki Policji zs. w Radomiu
insp. Tomasz Michułka

Szanowni Państwo,

W kwietniu br. skończyła się realizacja projektu pt. : **„Bezpieczeństwo gospodarcze strefy Schengen – walka z korupcją, doskonalenie wiedzy i działań Policji Mazowsza”** współfinansowanego w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009-2014, który został opracowany wspólnymi siłami przez Zespół Funduszy Pomocowych i Wydział pionu kryminalnego Komendy Wojewódzkiej Policji z siedzibą w Radomiu – Wydział do walki z Korupcją, Wydział Dochodzeniowo-Śledczy i Laboratorium Kryminalistyczne.

Potrzeba realizacji powyższego projektu zrodziła się z faktu, iż Polska w ostatnich latach stała się jednym z największych beneficjentów środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej. Wyeliminowanie zagrożeń korupcyjnych przy rozdysponowywaniu środków oraz ochrona interesów finansowych Unii Europejskiej stanowi jedno z głównych zadań stawianych przed polską Policją. Rodzi to konieczność stałej i aktywnej współpracy podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie korupcji z instytucjami i podmiotami przydzielającymi te środki oraz nadzorującymi ich prawidłowe wykorzystywanie. Jedną z form takiej współpracy jest organizowanie wspólnych szkoleń i seminariów poświęconych poprawie skuteczności ujawniania i wykrywania przestępstw popełnianych na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej. Stąd też głównym celem projektu była poprawa jakości wykrywania, dokumentowania i opracowania procesowego (w tym kryminalistycznego zabezpieczonych dowodów) ujawnionych przez Mazowiecką Policję przestępstw korupcyjnych.

Założenie to wypełnia wprost cele Rządowego Programu Przeciwdziałania Korupcji na lata 2014-2019, który wskazuje główny cel – ograniczenie korupcji, a także cel szczegółowy – wzmocnienie zwalczania korupcji. Cele te należy realizować zgodnie z Programem przez doskonalenie mechanizmów monitorowania zagrożeń korupcyjnych i przepisów prawa w tym zakresie, współdziałanie i koordynację działań organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, a także realizację zobowiązań międzynarodowych RP w zakresie ścigania przestępczości korupcyjnej. Należy pamiętać, że rolą Policji jest skuteczne zapobieganie oraz ściganie przestępczości korupcyjnej, dlatego też bardzo ważnym elementem – niezbędnym do zrealizowania tego zadania było wyposażenie funkcjonariuszy Policji w specjalistyczną wiedzę, konieczną do skutecznego zwalczania korupcji.

W dniu dzisiejszym możemy stwierdzić, iż implementacja projektu „Bezpieczeństwo gospodarcze strefy Schengen (...)”, polegająca na doposażeniu w sprzęt i szkoleniu policjantów mazowieckiego garnizonu, wpłynęła na poprawę efektów działań w zakresie ścigania i karania sprawców przestępstw korupcyjnych. Umożliwiła ponadto

zglebienie i ugruntowanie wiedzy oraz wymiane doświadczenia zarówno między funkcjonariuszami, jak i innymi organami zaangażowanymi w ściganie przestępstw korupcyjnych odbieranych przez społeczeństwo jako wysoce niemoralne i wpływające na prawidłowe funkcjonowanie państwa, w tym w sektorze gospodarki czy działalności instytucji użyteczności publicznej.

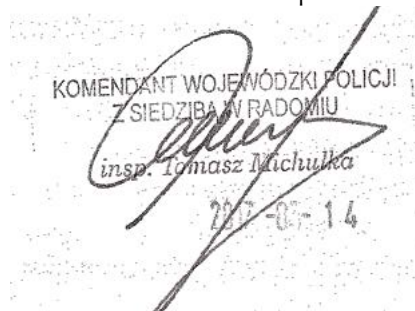
Niniejsza E-publicacja stanowi podsumowanie zdobytej wiedzy specjalistycznej, koniecznej do skutecznego zwalczania korupcji przez funkcjonariuszy Wydziału dw. z Korupcją, Wydziału Dochodzeniowo-Śledczego i Laboratorium Kryminalistycznego, którzy w ramach projektu doskonalili swoje umiejętności i kompetencje. Wśród zaproszonych gości – często trenerów prowadzących zajęcia, byli m.in. funkcjonariusze unijnych Policji z Belgii, Litwy i Słowacji, krajowi specjaliści zajmujący się walką z korupcją oraz przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości.

Należy pamiętać, że w naszym szybko rozwijającym się świecie, korupcja jest zjawiskiem dynamicznym, stąd potrzeba nieustannego podnoszenia kwalifikacji funkcjonariuszy zajmujących się jej zwalczaniem.

Ponieważ zgodnie ze słowami H. Forda:

„Wszystko można robić lepiej, niż robi się dzisiaj.”

Komendant Wojewódzki Policji z siedzibą w Radomiu
insp. Tomasz Michulka

KOMENDANT WOJEWÓDZKI POLICJI
Z SIEDZIBĄ W RADOMIU
insp. Tomasz Michulka
22.08.14

Wzmocnienie efektywności zwalczania przestępstw korupcyjnych na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej na terenie garnizonu mazowieckiego

Komenda Wojewódzka Policji zs. w Radomiu była organizatorem cyklu szkoleń dotyczących „Wzmocnienia efektywności zwalczania przestępstw korupcyjnych na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej na terenie garnizonu mazowieckiego”, zorganizowanego w oparciu o projekt „Bezpieczeństwo gospodarcze strefy Schengen – doskonalenie wiedzy i działań Policji Mazowska”.

Projekt został zrealizowany w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009-2014. Jest to bezwrotna pomoc finansowa przyznana przez kraje Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu EFTA – Norwegię, Islandię i Liechtenstein dla państw członkowskich Unii Europejskiej.

Jednym z Wydziałów współuczestniczących w przedmiotowym przedsięwzięciu był Wydział dw. z Korupcją KWP zs. w Radomiu *de facto* pełniący rolę wydziału wiodącego w organizacji projektu. Całość projektu organizowanego przez dany wydział stanowiły trzy (czterodniowe) cykle szkoleniowe, w trakcie których uczestnicy zdobywali wiedzę z zakresu zagadnień dotyczących przestępczości korupcyjnej.

Podczas poszczególnych etapów szkolenia uczestnicy mieli możliwość poznać istotę zjawiska korupcji, obszary jego występowania, regulacje prawne w tym zakresie, jak również metody i narzędzia, którymi w walce z korupcją dysponują organy ścigania.

Podejmując próbę przybliżenia czytelnikowi poruszanego tematu wyjdziemy od zdefiniowania pojęcia korupcji, jego pewnej historii, poprzez uregulowania prawne obowiązujące w tym zakresie, po obszary występowania i dostępne narzędzia do jego zwalczania, a więc wszystkie te kwestie, które były definiowane w trakcie prowadzonych szkoleń.

Co to jest korupcja

Pojęcie korupcji wywodzi się od łacińskiego słowa *corruptio* oznaczającego zepsucie. Pierwsze wzmianki o korupcji pojawiły się już w dokumentach z Mezopotamii, gdzie wskazuje się, że ok. roku 2340 p.n.e. Król Uruinimgina zreformował system podatkowy, ukrócił korupcję i nadużycia urzędników. Jako jednego z pierwszych oskarżonych o korupcję, źródła wskazują urzędnika świątyni Eanny w Uruk, Gimillu który w 538 roku p. Ch. został oskarżony m.in. o wypuszczenie więźnia za łapówkę. Jako osoba sprawująca wysokie funkcje urzędnicze związane m.in. ze ściąganiem podatków czy też dzierżawą terenów świątynnych, wykorzystywał swój status społeczny do osiągnięcia dla siebie korzyści w sposób niezgodny z prawem. Podaje się, że Gimillu dopuścił się wielu przestępstw, w tym: kradzieży, przyjęcia korzyści majątkowych, oszustwa (sprzedał niewolnika jednocześnie dwóm osobom), ucieczki z aresztu, wymuszania haraczy czy też wręczania łapówek sędziom w zamian za uniknięcie kary. To właśnie m.in. te zachowania sprawiły, iż niejednokrotnie określany jest mianem „pierwszego gangstera starożytności”.

Również wzmianki o korupcji pojawiają się w kontekście starożytnego Rzymu, Grecji, czy też początków Państwa Polskiego.

Seminarium dla służb operacyjnych

Na przestrzeni lat, powstawały różne definicje korupcji, często ewoluujące wraz z pojawianiem się nowych obszarów zagrożonych tym zjawiskiem.

W prawodawstwie polskim jedna z najbardziej obrazujących definicji korupcji znalazła się w Ustawie z dnia 09 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z dnia 23 czerwca 2006 r. 104.708 ze zm.).

Korupcją, w rozumieniu cyt. ustawy, jest czyn:

Art. 1 ust. 3a

1) polegający na oblicywaniu, proponowaniu lub wręczaniu przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści osobie pełniącej funkcję publiczną dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;

2) polegający na żądaniu lub przyjmowaniu przez osobę pełniącą funkcję publiczną bezpośrednio, lub pośrednio, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści, w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonywaniu jej funkcji;

3) popełniany w toku działalności gospodarczej, obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na oblicywaniu, proponowaniu lub wręczaniu, bezpośrednio lub pośrednio, osobie kierującej jednostką niezaliczaną do sektora finansów publicznych lub pracującej w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści, dla niej samej lub na rzecz jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odwzajemnienie;

4) popełniany w toku działalności gospodarczej obejmującej realizację zobowiązań względem władzy (instytucji) publicznej, polegający na żądaniu lub przyjmowaniu bezpośrednio lub pośrednio przez osobę kierującą jednostką niezaliczaną do

sektora finansów publicznych lub pracującą w jakimkolwiek charakterze na rzecz takiej jednostki, jakichkolwiek nienależnych korzyści lub przyjmowaniu propozycji lub obietnicy takich korzyści dla niej samej lub dla jakiegokolwiek innej osoby, w zamian za działanie lub zaniechanie działania, które narusza jej obowiązki i stanowi społecznie szkodliwe odzwajemnienie.

Należy tu pamiętać, iż zjawisko korupcji nie tylko odnosi się do osób pełniących funkcje publiczne, mogą nim być objęte inne osoby wskazane w poszczególnych przepisach prawa karnego materialnego, i tak np. w art. 250a kodeksu karnego – zgodnie z którym sprawcą tzw. korupcji bierniej może być osoba uprawniona do głosowania, czy też w art. 271§3 kk i w art. 296a kk, w których odpowiedzialność za przyjęcie korzyści będą ponosiły odpowiednio osoby uprawnione do wystawiania określonych dokumentów, a także osoby zatrudnione w jednostkach organizacyjnych wykonujących działalność gospodarczą. Takich przykładów można by wymienić jeszcze co najmniej kilka.

Definicje korupcji również znajdziemy w regulacjach art. 2 *cywilnoprawnej konwencji o korupcji sporządzonej w Strasburgu dnia 4 listopada 1999 r.* (Dz. U. z 2004 r. Nr 244, poz. 2443) zgodnie z którym korupcją jest *żądanie, proponowanie, wręczanie lub przyjmowanie, bezpośrednio lub pośrednio, łapówki lub jakiegokolwiek innej nienależnej korzyści lub jej obietnicy, które wypacza prawidłowe wykonywanie jakiegokolwiek obowiązku lub zachowanie wymagane od osoby otrzymującej łapówkę, nienależną korzyść lub jej obietnicę.*

Z kolei *prawnokarna konwencja o korupcji sporządzona w Strasburgu dnia 27 stycznia 1999 r.* (Dz. U. z 2005 r. Nr 29, poz. 249) nakłada na strony konwencji obowiązek przyjęcia środków koniecznych do uznania przez prawo wewnętrzne za przestępstwo szereg zachowań związanych z przekupstwem:

- krajowych i zagranicznych funkcjonariuszy publicznych,
- funkcjonariuszy organizacji międzynarodowych,
- członków międzynarodowych zgromadzeń parlamentarnych,
- członków krajowych i zagranicznych zgromadzeń przedstawicielskich,
- sędziów i funkcjonariuszy sądów międzynarodowych,
- w sektorze prywatnym,

oraz: handel wpływami, pranie pieniędzy pochodzących z przestępstw korupcyjnych, przestępstwa księgowe.

W myśl preambuły cyt. konwencji *korupcja zagraża praworządności, demokracji, prawom człowieka, narusza dobre sprawowanie władzy, uczciwość i sprawiedliwość społeczną, spowalnia rozwój gospodarczy, zagraża stabilności instytucji demokratycznych i moralnym podstawom społeczeństwa.*

W Polskim prawie karnym materialnym istnieje kilkanaście regulacji odnoszących się do zachowań zaliczanych do czynów korupcyjnych.

Poniżej przedstawiono pewnego rodzaju katalog przyjęty w Polskiej Policji, w którym określono przestępstwa zaliczane do czynów o charakterze korupcyjnym.

- Art. 228§1-6 kodeksu karnego – przyjmowanie korzyści majątkowych lub osobistych przez osoby pełniące funkcje publiczne,
- Art. 229§1-5 kodeksu karnego – wręczanie korzyści majątkowych lub osobistych osobom pełniącym funkcje publiczne,
- Art. 230§1-2 kodeksu karnego – płaćna protekcja (w zamian za otrzymanie korzyści majątkowych lub osobistych),
- Art. 230a§1-2 kodeksu karnego – płaćna protekcja (w zamian za wręczenie korzyści majątkowych lub osobistych),
- Art. 231§1-3 kodeksu karnego – przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków służbowych przez funkcjonariusza publicznego w tym w celu osiągnięcia korzyści majątkowych,
- Art. 250a§1-3 kodeksu karnego – korupcja wyborcza,
- Art. 271§3 kodeksu karnego – poświadczanie nieprawdy w celu osiągnięcia korzyści majątkowych przez funkcjonariusza publicznego lub inną uprawnioną osobę,
- Art. 296a§1-4 kodeksu karnego – korupcja gospodarcza,

Art. 302§2-3 kodeksu karnego – korupcja przy zaspokajaniu wierzycieli,
Art. 305§1 kodeksu karnego – korupcja przy zamówieniach publicznych,
Art. 46 ust.1-4 Ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie – nieuczciwe zachowanie w związku z organizowanymi zawodami sportowymi,
Art. 47 Ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie – udział w zakładach sportowych z wykorzystaniem wiedzy o nieuczciwych zachowaniach w związku z zawodami sportowymi,
Art. 48 ust. 1 – 3 Ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie –płatna protekcja w sporcie (w zamian za korzyści majątkowe lub osobiste),
Art. 497 § 3 Ustawy z dnia 05 stycznia 2011 r. Kodeks Wyborczy – tzw. kupowanie podpisów.

W znamionach ustawowych wszystkich czynów korupcyjnych występują pojęcia korzyści majątkowej i osobistej. Działania sprawców są związane z osiąganiem wymienionych korzyści, bądź też ich wręczaniem. Co do zasady to właśnie te znamiona sprawiają, że przestępstwo zostaje zaliczone do kategorii czynów korupcyjnych.

Przez korzyść majątkową należy rozumieć „przysporzenie majątku albo uniknięcie strat lub obciążeń majątku”.

Najczęściej spotykane formy korzyści majątkowych to: podarunek w postaci pieniędzy lub przedmiotów wartościowych, ustąpienie praw majątkowych, cesja wierzytelności, pokrycie długu, rezygnacja z udziałów w zyskach, zawarcie korzystnej umowy, bezpłatne świadczenie usług, udzielenie bezprocentowej pożyczki.

Z kolei pod pojęciem korzyści osobistej rozumiemy zaspokojenie potrzeb o charakterze innym niż majątkowe lub takich, w których korzyść niematerialna ma charakter dominujący np. rekomendowanie kogoś na stanowisko, przyznanie odznaczenia, wycofanie ujemnej oceny zawartej w aktach osobowych, ułatwienie zawarcia wpływowej znajomości, wyjednanie awansu, przyjęcie na uczelnię, a nawet niepłatne usługi seksualne świadczone w zamian za coś.

W art. 115 § 4 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z dnia 2 sierpnia 1997 r. Nr 88, poz. 553 ze zm.) ustawodawca przyjmuje, iż *korzyścią majątkową lub osobistą jest korzyść zarówno dla siebie, jak i dla kogoś innego.*

Zatem niezależnie od tego czy korzyść majątkowa lub osobista zostały osiągnięte bezpośrednio przez sprawcę czy też przez inną osobę, to i tak będzie on podlegał odpowiedzialności karnej za popełnienie przestępstw o charakterze korupcyjnym.

Jest to kwestia warta zapamiętania, gdyż niejednokrotnie nie pamiętając o niej możemy dokonać niezasadnej oceny poszczególnych zachowań przestępczych.

Kto może być podmiotem przestępstwa w czynach korupcyjnych.

Generalnie, można przyjąć zasadę, iż sprawcą korupcji czynnej – a więc osobą wręczającą korzyść majątkową – może być każdy. Natomiast inaczej się rzecz przedstawia jeżeli chodzi o sprawców tzw. korupcji biernej oraz pozostałych czynów zaliczanych do katalogu czynów korupcyjnych.

Zaczynając rozważania na temat podmiotu przestępstw korupcyjnych należy zdefiniować pojęcie funkcjonariusza publicznego oraz osoby pełniącej funkcję publiczną, gdyż niejednokrotnie interpretacja przywołanych pojęć rodzi pewne wątpliwości, a to właśnie od jej trafności zależą kluczowe decyzje procesowe.

Definicję funkcjonariusza publicznego znajdziemy w art. 115 § 13 kk, gdzie enumeratywnie wymieniono osoby, jak i grupy osób/funkcji zaliczanych do tej kategorii.

Art. 115 § 13. Funkcjonariuszem publicznym jest:

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) poseł, senator, radny,
- 2a) poseł do Parlamentu Europejskiego,

- 3) sędzia, ławnik, prokurator, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy,
- 4) osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych,
- 5) osoba będąca pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe,
- 6) osoba zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej,
- 7) funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej,
- 8) osoba pełniąca czynną służbę wojskową.

Jeżeli chodzi o regulacje pkt. 2 cyt. art. to o ile w kwestii posła i senatora nie ma wątpliwości, to takowe pojawiają się w zakresie dotyczącym radnego. W tym przypadku chodzi o osoby wybrane do organów samorządu terytorialnego.

Nieco więcej miejsca należy poświęcić interpretacji pkt. 3 w którym dość obszernej grupie przyznano status funkcjonariusza publicznego.

Zgodnie z Ustawą z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1112 ze zm.) syndyka, nadzorcę sądowego i zarządcę powołuje się :

- A. Syndyk powoływany jest w przypadku ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego.
- B. Nadzorca sądowy – w przypadku ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu, o ile zarząd pozostawiono w rękach upadłego.
- C. Zarządca powoływany jest w razie ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu, o ile pozbawiono upadłego prawa zarządu.

Warto zauważyć, że stosownie do art. 2 Ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego (Dz. U. 2007 Nr 123 poz. 850 ze zm.) do wykonywania czynności syndyka, nadzorcę sądowego i zarządcy uprawnia licencja. Aby jednak można było uznać daną osobę za funkcjonariusza publicznego w rozumieniu art. 115 § 13 k.k. niezbędne jest: posiadanie licencji, złożenie ślubowania i powołanie do pełnienia roli syndyka, nadzorcę sądowego lub zarządcy w danym postępowaniu upadłościowym.

Nowelizacja pkt 3 art. 115 § 13 k.k. wprowadzona Ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 178, poz. 1479), włączyła do grona funkcjonariuszy publicznych funkcjonariuszy finansowych organów postępowania przygotowawczego czyli funkcjonariuszy urzędów skarbowych, inspektorów kontroli skarbowej i funkcjonariuszy urzędów celnych oraz funkcjonariuszy organów nad nimi nadrzędnych tj. izby celnej i izby skarbowej.

Z kolei jeżeli chodzi o komornika to musimy pamiętać, iż status funkcjonariusza publicznego będzie przysługiwał zarówno komornikowi sądowemu, jak i komornikowi administracyjnemu.

Jeżeli chodzi o osoby pełniące status kuratora sądowego to zaliczamy do nich zarówno kuratorów zawodowych, jak i społecznych. Upřednie brzmienie art. 115§13 k.k. określało literalnie, iż status funkcjonariusza publicznego przysługuje kuratorowi zawodowemu, jednakże wprowadzona podczas jednej z nowelizacji Ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.) zmiana zastąpiła pojęcie zawodowego, słowem sądowego.

W zakresie osób orzekających w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy, status funkcjonariusza publicznego będzie przysługiwał m.in. członkom komisji orzekających w izbach lekarskich, szkołach wyższych, np. członek komisji dyscyplinarnej dla studentów. Rzecznicy dyscyplinarni nie zostali zaliczeni do grona funkcjonariuszy publicznych. A więc wyłącznie tym organom, których istnienie sankcjonuje akt prawny rangi ustawy, przysługuje status funkcjonariusza publicznego.

W punkcie 4 art. 115§13 k.k. napotyamy na regulację zgodnie z którą funkcjonariuszem publicznym jest osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych.

Biorąc pod uwagę fakt, iż interpretacja tego punktu budzi niejednokrotnie pewne problemy czy też sprzeczne wykładnie, autor postanowił poświęcić również i temu zagadnieniu nieco więcej uwagi, wskazując niejako konkretne obszary i przepisy, które mogą przyjąć z pomocą przy próbie dokonania klasyfikacji.

Administracja rządowa dzieli się na centralną do której zaliczamy urzędy, agencje, komisje, rady oraz terenową w skład której wchodzi urząd wojewódzki wraz z zespólną administracją rządową w województwie oraz organy administracji niezespólniej.

Dążąc do ustalenia kwestii przynależności bądź nie, danego organu do administracji rządowej możemy sięgnąć do lektury *Ustawy z dnia 04 września 1997 roku o działach administracji rządowej* (Dz. U. 2007 nr 65 poz. 437 ze zm.) jak również *Ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych* (Dz. U. 1982 nr 31 poz. 214 ze zm.).

Zgodnie z art. 1. *Ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych*

1. Ustawa określa obowiązki i prawa urzędników państwowych oraz innych pracowników zatrudnionych w:
 - 1) Kancelarii Sejmu,
 - 2) Kancelarii Senatu,
 - 3) Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
 - 3b) Sądzie Najwyższym,
 - 6) Biurze Trybunału Konstytucyjnego,
 - 7) Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich,
 - 7a) Biurze Rzecznika Praw Dziecka,
 - 8) Biurze Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji,
 - 8a) Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa w sprawach nieregulowanych w odrębnych przepisach,
 - 9) Krajowym Biurze Wyborczym,
 - 9a-11) uchylone,
 - 12) regionalnych izbach obrachunkowych,
 - 13) Biurze Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych,
 - 14) Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.
2. Ustawa określa obowiązki i prawa osób zatrudnionych w:
 - 1) Kancelarii Prezesa Rady Ministrów,
 - 2) urzędach ministrów i przewodniczących komitetów wchodzących w skład Rady Ministrów oraz urzędach centralnych organów administracji rządowej,
 - 3) urzędach wojewódzkich oraz innych urzędach stanowiących aparat pomocniczy terenowych organów administracji rządowej podległych ministrom lub centralnym organom administracji rządowej,
 - 4a) Rządowym Centrum Legislacji,
 - 5) komendach, inspektoratach i innych jednostkach organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy kierowników zespólnych służb, inspekcji i straży wojewódzkich oraz kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży,
 - 6-7) uchylone,
 - 8) Biurze Nasiennictwa Leśnego.

Do organów administracji zespólniej należą:

Komendant Wojewódzki PSP,
Komendant Wojewódzki Policji,
Kurator Oświaty,

SEMINARIA

Wojewódzki Inspektor Farmaceutyczny,
Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa,
Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego,
Wojewódzki Inspektor Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego,
Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska,
Wojewódzki Inspektor Inspekcji Handlowej,
Wojewódzki Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych,
Wojewódzki Lekarz Weterynarii,
Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Natomiast w skład organów administracji niezespólonej (nie podlegającej wojewodzie) wchodzi:

izby skarbowe,
urzędy skarbowe,
inspektorzy kontroli skarbowej,
dyrektorzy okręgowych urzędów górniczych i specjalistycznych urzędów górniczych,
dyrektorzy okręgowych urzędów miar i naczelnicy obwodowych urzędów miar,
dyrektorzy okręgowych urzędów probierczych i naczelnicy obwodowych okręgów probierczych,
dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej,
dyrektorzy izb celnych i naczelnicy urzędów celnych,
dyrektorzy urzędów morskich,
dyrektorzy urzędów statystycznych,
dyrektorzy urzędów żeglugi śródlądowej,
komendanci oddziałów straży granicznej, komendanci strażnic oraz komendanci placówek kontrolnych i dywizjonów straży granicznej,
okręgowi inspektorzy rybołówstwa morskiego,
państwowi inspektorzy sanitarni,
powiatowi lekarze weterynarii.

Seminarium dla służb operacyjnych

Aktualny wykaz organów administracji niezespólonej możemy znaleźć w Ustawie z dnia 23 stycznia 2009 roku *o wojewodzie i administracji rządowej w województwie* (Dz. U. 2009 Nr 31 poz. 206 ze zm.).

W przypadku gdyby lektura powyższych przepisów nie dała jednoznacznej odpowiedzi na pytanie czy dana osoba jest czy też nie jest funkcjonariuszem publicznym, zasadnym jest sięgnięcie do przepisów regulujących funkcjonowanie danej osoby w zakresie realizowanych zadań, tj. kto ją powołuje, jaki jest jej zakres obowiązków czy też podległość służbowa, itp. Wówczas w oparciu o całościowy kształt zgromadzonej wiedzy będziemy mogli dokonać właściwej wykładni w tym zakresie.

Odnosnie wymienionego w art. 115§13 pkt. 4 k.k. *innego organu państwowego*, niewchodzącego w skład administracji rządowej będziemy mieli tu do czynienia z pracownikiem Sejmu, Senatu, Kancelarii Prezydenta, Rzecznika Praw Obywatelskich, sądów, prokuratur i in.

Krótkiego wyjaśnienia wymaga również użyte przez ustawodawcę pojęcie *innej osoby w zakresie, w którym jest uprawniona do wydawania decyzji administracyjnych*. Chodzi tu o osoby niebędące pracownikami administracji rządowej lub samorządowej, innego organu lub instytucji państwowej, które mają oparte na podstawie ustawy uprawnienia do wydawania decyzji administracyjnych, np. we władzach samorządu zawodowego, izbach rzemieślniczych, organizacjach kombatanckich i in.

Zbliżając się do końca rozważań na temat osób którym przysługuje status funkcjonariusza publicznego, wspomnimy jeszcze o osobie będącej pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, oraz zajmującej kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej.

Do pracowników organu kontroli zaliczamy osoby zatrudnione w Najwyższej Izby Kontroli, Państwowej Inspekcji Handlowej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Pracy, Izb i Urzędów Skarbowych, regionalnych izb obrachunkowych i in.

Natomiast w zakres osoby zajmującej kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej będą wchodziły osoby zatrudnione w jednostkach organizacyjnych, których funkcje społeczne można przyrównać do funkcji organów administracji rządowej, organu państwowego lub samorządowego, np. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Polska Akademia Nauk, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i inne państwowe fundusze celowe.

Osoba, która nie należy do żadnej z kategorii osób wskazanych w art. 115 § 13 k.k. nie jest funkcjonariuszem publicznym, nawet gdy przepisy szczególne gwarantują jej ochronę prawną przewidzianą dla funkcjonariuszy publicznych (wyrok SN z 27 listopada 2000 r., WKN 27/00, OSNKW 2001, z. 3-4, poz. 21).

Kolejnym z przytoczonych na wstępie pojęć wymagającym poświęcenia nieco więcej uwagi, jest pojęcie osoby pełniącej funkcję publiczną.

Zgodnie z art. 115§19 k.k. osobą pełniącą funkcję publiczną jest funkcjonariusz publiczny, członek organu samorządowego, osoba zatrudniona w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, chyba że wykonuje wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba, której uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej są określone lub uznane przez ustawę lub wiążącą Rzeczpospolitą Polską umowę międzynarodową.

Gdy chodzi o członka organu samorządowego, należy przyjąć, że w grę wchodzi członek każdego samorządu utworzonego na podstawie ustawy, np. organu samorządu adwokackiego, architektów czy lekarskiego. Zgodnie z art. 17 Konstytucji RP w drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytych wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony oraz inne rodzaje samorządu.

Z kolei jeżeli chodzi o osoby zatrudnione w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, należy tu przyjąć, iż są to jednostki, których działalność, jako służąca realizacji działań publicznych, z założenia

ma być finansowana ze środków publicznych oraz jednostki, do których zadań należy administrowanie środkami publicznymi, w tym ich rozdysponowanie. Oprócz dysponowania środkami publicznymi za przesądzające o pełnieniu funkcji publicznej uznano również podejmowanie lub udział w podejmowaniu decyzji o znaczeniu publicznym, w szczególności decyzji wywołujących skutki w zakresie praw osób, których dotyczą, np. członek komisji decydującej o przyjęciu do szkoły lub na studia, lekarz wystawiający zaświadczenie mające wpływ na przyznanie renty itp.

Ostatnie pojęcie określające status osoby pełniącą funkcję publiczną, to *inna osoba, której uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej są określone lub uznane przez ustawę lub wiążącą Rzeczpospolitą Polską umowę międzynarodową*. Przykładem osoby, której uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej są określone lub uznane przez wiążącą RP umowę międzynarodową, może być ksiądz katolicki udzielający ślubu konkordatowego.

Kolejną kwestią wartą chociażby tylko zasygnalizowania, jest występująca w art. 228 i 229 kodeksu karnego regulacja „w związku z pełnieniem obowiązków służbowych”. Musimy pamiętać, iż nie każde przyjęcie czy też wręczenie korzyści majątkowych osobie pełniącą funkcję publiczną może być rozpatrywane z punktu widzenia popełnienia przestępstwa o znamionach czynu korupcyjnego. Przyjęcie korzyści musi wynikać z faktu pełnienia przez określoną osobę funkcji publicznej, jej możliwości wpływania na decyzje, uprawnień jakie daje zajmowanie określonego stanowiska.

Kodeksowe określenie „w związku” oznacza, że udzielona funkcjonariuszowi korzyść lub obietnica jej udzielenia dokonana została ze względu na pełnioną przez niego funkcję publiczną. Nie musi to być zatem związek z konkretną czynnością, ale z całokształtem urzędowania, z zespołem czynności należących do sprawowanej przez daną osobę funkcji publicznej, które może ona podejmować lub od nich się powstrzymywać, zatem związek taki może być rozumiany szerzej, jako związek pomiędzy pełnieniem funkcji publicznej, czyli faktycznym posiadaniem możliwości podjęcia konkretnych czynności służbowych. (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 30 października 2012 r. II AKa 139/12 – LEX nr 1316247)

Interpretacja pozostałych pojęć, znamion ustawowych zawartych w poszczególnych przepisach karnych dotyczących przestępstw korupcyjnych, wydaje się nie budzić już tyle wątpliwości co przytoczone powyżej przykłady, w związku z powyższym na zasadzie maksymy *clara non sunt interpretanda* – jasne nie wymaga tłumaczenia – postanowiono w niniejszej publikacji odstąpić od ich szczegółowego objaśniania.

Nie zawsze karzemy.

W walce ze zjawiskiem korupcji jednym z bardziej skutecznych i przynoszących wymierne efekty procesowe narzędzi są obowiązujące wyłączenia odpowiedzialności karnej. Co do zasady przepisy pozwalające na uniknięcie odpowiedzialności karnej za popełnienie przestępstw korupcyjnych są adresowane do sprawców, tzw. korupcji czynnej, czyli tych co wręczają korzyści majątkowe, a więc podmiotów czynów stypizowanych w art. 229 § 1-5 k.k. 230a§ 1 i 2 k.k. 296a§ 2 i 3 k.k. oraz art. 46 ust. 2-4 i art. 48 ust. 2 i 3 (ustawy o sporcie). Jednakże występują również wyjątki w tym zakresie. Wyjątkiem są tu uregulowania dotyczące korupcji wyborczej, art. 250a k.k. – gdzie prawo do skorzystania z instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary, a nawet (fakultatywnie) odstąpienia od jej wymierzenia, przysługuje sprawcy korupcji biernej – wyborcy który przyjął korzyść majątkową. W tym przypadku sprawca nie zawsze może liczyć na całkowite uniknięcie odpowiedzialności karnej.

Ideą przedmiotowych regulacji jest danie szansy osobie, która dążąc do osiągnięcia swoich zamierzeń zdecydowała się lub została zmuszona do wręczenia osobie decyzyjnej korzyści majątkowych, lub osobistych. Istotnym jest fakt, iż osoba, która wręczyła korzyść, aby uniknąć odpowiedzialności karnej, musi powiadomić

o tym fakcie organ ścigania zanim ten dowiedział się o przestępstwie. Ponadto, sprawca korupcji czynnej jest zobligowany do ujawnienia wszystkich istotnych okoliczności popełnienia tego przestępstwa.

Oczywiście również w postępowaniach o przestępstwa korupcyjne są lub mogą być wykorzystywane inne regulacje prawne dające sprawcy szansę na podjęcie pewnej współpracy z organami ścigania, takie jak chociażby art. 60§ 3 i 4 k.k., 60a k.k., 61§ 1 i 2 k.k. czy też 335 k.p.k.

Odnośnie stosowanych narzędzi w walce z przestępczością korupcyjną bardzo istotną rolę odgrywają czynności operacyjne. Z uwagi na fakt, iż część z nich ma charakter niejawny nie możemy w niniejszej publikacji szerzej rozwinąć się na ich temat.

Ustawa o *Policji* daje organom ścigania m.in. trzy istotne, ale dość złożone w realizacji, narzędzia do walki z korupcją, tj.:

- kontrola operacyjna art. 19 *Ustawy o Policji*,
- kontrolowane wręczenie lub przyjęcie korzyści majątkowej art. 19a *Ustawy o Policji*,
- niejawni nadzór art. 19b *Ustawy o Policji*.

Kontrola operacyjna to kontrolowanie treści korespondencji, kontrolowanie zawartości przesyłek, stosowanie środków technicznych umożliwiających uzyskiwanie w sposób niejawni informacji i dowodów oraz ich utrwalanie – w szczególności obrazu, treści rozmów telefonicznych i innych informacji przekazywanych przy pomocy sieci telekomunikacyjnych.

Seminarium dla służb operacyjnych

Pod pojęciem kontrolowanego wręczenia korzyści majątkowych należy rozumieć czynności podejmowane przez Policję z zachowaniem ustawowych wymogów, polegające na wręczeniu określonym osobom korzyści majątkowych lub ich obietnicy.

Z kolei instytucja przesyłki niejawnie nadzorowanej, polega najogólniej mówiąc na kontrolowaniu obrotu przedmiotów których posiadanie jest zabronione.

Zarówno kontrola operacyjna, kontrolowane wręczenie korzyści majątkowych jak i niejawni nadzór mogą być stosowane wyłącznie w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych, podejmowanych przez Policję w celu zapobieżenia, wykrycia, ustalenia sprawców, a także uzyskania i utrwalenia dowodów, ściganych z oskarżenia publicznego, umyślnych przestępstw:

- 1) przeciwko życiu, określonych w art. 148–150 Kodeksu karnego,
- 2) określonych w art. 134, art. 135 § 1, art. 136 § 1, art. 156 § 1 i 3, art. 163 § 1 i 3, art. 164 § 1, art. 165 § 1 i 3, art. 166, art. 167, art. 173 § 1 i 3, art. 189, art. 189a, art. 211a, art. 223, art. 228 § 1 i 3–5, art. 229 § 1 i 3–5, art. 230 § 1, art. 230a § 1, art. 231 § 2, art. 232, art. 245, art. 246, art. 252 § 1–3, art. 258,
- 3) określonych w art. 46 ust. 1, 2 i 4, art. 47 oraz art. 48 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2014 r. poz. 715),
- 4) przeciwko obrotowi gospodarczemu, określonych w art. 297–306 Kodeksu karnego, powodujących szkodę majątkową lub skierowanych przeciwko mieniu, jeżeli wysokość szkody lub wartość mienia przekracza pięćdziesięciokrotną wysokość najniższego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie odrębnych przepisów.

Nadto należy pamiętać o całym szeregu możliwości technicznych jakimi dysponują organy ścigania. Szerzej na ten temat podczas szkolenia rozwodzili się przedstawiciele Wydziału Techniki Operacyjnej i Wydziału dw. z Cyberprzestępczością KWP zs. w Radomiu.

Obszary zagrożeń przestępczością korupcyjną.

Przestępczość korupcyjna w zależności od miejsca i czasu wkracza niemalże we wszystkie dziedziny życia społecznego. Występuje w jednostkach sektora publicznego, gospodarce, sporcie.

W związku z powyższym w celu lepszego poznania możliwych obszarów jej występowania ale także sposobów zwalczania, przedmiotowe szkolenie obfitowało w wystąpienia przedstawicieli wielu instytucji, w tym m.in. Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie, Ministerstwa Rozwoju, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych, Ministerstwa Sportu i Turystyki, Urzędu Zamówień Publicznych, Narodowego Funduszu Zdrowia, Ministerstwa Finansów, Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Centralnego Biura Antykorupcyjnego oraz Prokuratury Okręgowej w Radomiu.

Poniżej przedstawimy obszary, w których dochodzi lub może dochodzić do zjawisk korupcyjnych.

Z wystąpień przedstawicieli Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie, uzyskaliśmy wiedzę na temat programów dotyczących rynku pracy w ramach których dochodzi do rozdysponowywania m.in. środków finansowych, wsparcia osobowego, a więc płaszczyzn *de facto* podatnych na możliwe działania korupcyjne.

W ramach perspektywy finansowej 2014 -2020 Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie wdraża dwa programy operacyjne, tj. *Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój*, skierowany do niepracujących młodych osób do 30 r. ż. (na ten cel przeznaczono 186 mln euro) oraz *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego*, obejmujący wsparciem osoby nieaktywne zawodowo powyżej 30 roku życia (na ten cel z kolei przeznaczono ok. 137 mln euro).

Ponadto poznaliśmy funkcjonujące w WUP „Procedury zabezpieczające przed korupcją oraz nadużyciami, stosowane przez beneficjenta w procesie przyznawania i rozliczania wsparcia finansowego”, do których należą m.in.:

- deklaracja bezstronności dla członków Komisji Rekrutacyjnej i Komisji Oceny Wniosków,
- oświadczenie uczestnika projektu o braku powiązań rodzinnych z pracownikami biura projektu,
- oświadczenie uczestnika projektu o braku możliwości sfinansowania ze środków własnych wydatków związanych z uruchomieniem działalności gospodarczej,
- zabezpieczenie prawidłowego wydatkowania i rozliczenia przez uczestnika otrzymanego wsparcia:
 - a) umowa określająca warunki udzielenia wsparcia,
 - b) poddanie się egzekucji komorniczej na podstawie aktu notarialnego, weksla.
- kontrole przeprowadzane przez pracowników biura projektu w miejscu prowadzenia działalności gospodarczych.

Zasady kontroli beneficjentów poszczególnych programów reguluje m.in. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. poz. 1146 z późn. zm.).

Z prezentacji WUP w Warszawie wynika, iż m.in. do najczęściej pojawiających się nieprawidłowości związanych z uczestnictwem w programach operacyjnych, w tym finansowanych ze środków unii europejskiej, dochodzi w zakresie (informacje z prezentacji WUP):

Prawidłowość rozliczeń finansowych

- rozbieżności pomiędzy danymi widniejącymi w części finansowej wniosku beneficjenta o płatność a danymi widniejącymi na dokumentach źródłowych;
- brak / błędne opisy na dokumentach księgowych;
- błędne rozliczanie kwot wynagrodzeń wraz z pochodnymi;
- pomyłki w płatnościach wynikające z przedstawionych do kontroli wyciągów bankowych, stanowiących dowody zapłaty za zadania realizowane w ramach projektu;
- rozliczanie dokumentów księgowych wystawionych w walucie obcej z uwzględnieniem ujemnych różnic kursowych;
- brak trwałego spięcia opisu dokumentu księgowego z dokumentem (w przypadku konieczności nanoszenia opisu na osobnej karcie)

Kwalifikowalność wydatków dotyczących personelu projektu

- brak spełnienia przesłanek wynikających z przepisów Kodeksu cywilnego do uznania zawartych umów za umowy o dzieło;
- angażowanie do projektu osób zatrudnionych w instytucji uczestniczącej w realizacji PO KL (konflikt interesów);
- zawieranie z pracownikami Beneficjenta umów cywilnoprawnych, w ramach których pracownik nie wykonywał pracy rodzajowo różnej (wykonywał pracę tożsamą z wykonywaną na podstawie umowy o pracę);
- brak akt osobowych zatrudnionych pracowników.

Sposób rekrutacji uczestników projektu, w tym ich kwalifikowalność

- zrekrutowanie do projektu osób niespełniających kryteriów kwalifikowalności;
- nieosiągnięcie wskaźników;
- brak oświadczenia uczestnika projektu o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych;
- brak dokumentacji pozwalającej na zweryfikowanie posiadanego przez uczestników projektu statusu na rynku pracy;
- niezgodności w zakresie liczby uczestników biorących udział w poszczególnych formach wsparcia w odniesieniu do założeń wniosku o dofinansowanie projektu;
- brak stosowania zapisów postanowień Regulaminu rekrutacji stworzonego na potrzeby projektu/nie poinformowanie uczestników projektu o zmianie Regulaminu projektu.

Poprawność udzielania zamówień publicznych

- naruszenie przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych, skutkujące nałożeniem korekty finansowej i zwrotem środków wraz z odsetkami (nieprawidłowość finansowa) – naruszenie zasady uczciwej konkurencji;
- naruszenie procedur wewnętrznych w sprawie trybu udzielania zamówień publicznych stworzonych przez Beneficjenta;
- złożenie oświadczenia dotyczącego niepodleganiu wyłączeniu z czynności w postępowaniu o udzielenie zamówienia przez kierownika zamawiającego, który uprzednio, na podstawie pisemnego upoważnienia, powierzył wykonywanie zastrzeżonych dla siebie czynności w postępowaniu o udzielenie zamówienia pracownikowi urzędu;
- braki formalne na dokumentach z zakresu prowadzenia postępowania – nieskutkujące koniecznością powtórzenia postępowania bądź uznania wydatków poniesionych na realizację zamówienia za niekwalifikowalne (np. brak podpisu Kierownika Zamawiającego na Protokole z otwarcia ofert);
- nieprzestrzeganie opracowanego przez Beneficjenta regulaminu w sprawie udzielania zamówień publicznych.

Poprawność stosowania zasady konkurencyjności

- wybór oferty złożonej przez wykonawcę powiązanego osobowo z Beneficjentem/ Partnerem, skutkujący nałożeniem korekty finansowej zgodnie z taryfikatorem i zwrotem środków (nieprawidłowość finansowa);
- naruszenie zapisów Wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach PO KL w zakresie dotyczącym wymagań odnośnie protokołu z postępowania (niepełny, wadliwie sporządzony, niezawierający obligatoryjnych elementów określonych Wytycznymi).

W zakresie możliwych nieprawidłowości związanych z problematyką ochrony środowiska mieliśmy możliwość uzyskać informację od przedstawiciela Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie.

WFOŚiGW w Warszawie finansuje zadania proekologiczne związane z ochroną wód, gospodarką wodną, ochroną atmosfery, ochroną ziemi (w tym odnawialne źródła energii), edukacją ekologiczną, ochroną przyrody, zapobieganiem zagrożeniom środowiska i poważnym awariom, monitoringiem środowiska oraz funduszami pomocowymi Unii Europejskiej.

O wsparcie finansowe z WFOŚiGW w Warszawie mogą ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i jednostki podległe, osoby fizyczne oraz inni wnioskodawcy np.: Lasy Państwowe, parki narodowe, parki krajobrazowe, osoby prawne, spółki wodne i ich związki, organizacje, stowarzyszenia, zrzeszenia, szkoły wyższe i instytuty badawcze, fundacje, państwowe lub samorządowe instytucje kultury. Warunkiem pozyskania dotacji jest realizowanie przez ww. instytucje zadania proekologicznego na terenie województwa mazowieckiego.

Pomoc finansowa może być udzielana w formie pożyczek (z możliwością częściowego umorzenia), bezzwrotnych dotacji, nagród za działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej, oraz przekazania środków dla państwowych jednostek budżetowych.

Przykładowo warto wskazać rodzaje programów realizowanych przez WFOŚiGW w 2015 r. adresowane do jednostek samorządowych jak i do osób fizycznych (dane z prezentacji WFOŚiGW) :

Oferta programowa na 2015 rok dla jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek podległych (22 programy):

- Realizacja przedsięwzięć ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Zadania z zakresu ochrony wód,
- Budowa i przebudowa urządzeń oraz obiektów hydrotechnicznych poprawiających bezpieczeństwo przeciwpowodziowe, a także usuwanie skutków powodzi,
- Poprawa jakości wody pitnej poprzez budowę, przebudowę i remont stacji uzdatniania wody,
- Wspieranie zadań związanych z działaniami na rzecz odbudowy urządzeń i obiektów melioracji podstawowej i szczegółowej, zapewniającej ochronę terenów zurbanizowanych przed wodami podsiąkowymi i opadowymi,

- Zadania z zakresu gospodarki wodnej,
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- Wspieranie instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii,
- Wspieranie zadań z zakresu termomodernizacji oraz związanych z odzyskiem ciepła z wentylacji,
- Modernizacja oświetlenia elektrycznego,
- Poprawa jakości powietrza Część 2)Kawka – Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii,
- Poprawa jakości powietrza na terenie województwa mazowieckiego – ograniczenie emisji zanieczyszczeń poprzez modernizację kotłowni,
- Plany Gospodarki Niskoemisyjnej,
- Budowa i rozbudowa instalacji służących zagospodarowaniu odpadów w ramach Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z perspektywą lat 2018-2023,
- Usuwanie i unieszkodliwianie azbestu na terenie województwa mazowieckiego,
- Przedsięwzięcia związane z zamykaniem i rekultywacją składowisk,
- Wspomaganie edukacji ekologicznej poprzez propagowanie działań podnoszących świadomość ekologiczną społeczeństwa,
- Wspieranie rozwoju terenowej infrastruktury edukacyjnej,
- Zadania z zakresu ochrony przyrody,
- Usuwanie barszczu Sosnowskiego na terenie województwa mazowieckiego,
- Wykonanie uproszczonych planów urządzania i inwentaryzacji stanu lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa,
- Zakup samochodów pożarniczych oraz sprzętu ratowniczego.

Oferta programowa na 2015 rok dla osób fizycznych (1 program z 4 podprogramami):

- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza poprzez modernizację indywidualnych kotłowni, zakup i montaż kolektorów słonecznych, zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej, zakup i montaż pomp ciepła:
- Modernizacja indywidualnych kotłowni
- Zakup i montaż kolektorów słonecznych
- Zakup i montaż pomp ciepła
- Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej

Oferta programowa na 2015 rok dla pozostałych wnioskodawców (17 programów):

- Realizacja przedsięwzięć ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Zadania z zakresu ochrony wód,
- Budowa i przebudowa urządzeń oraz obiektów hydrotechnicznych poprawiających bezpieczeństwo przeciwpowodziowe, a także usuwanie skutków powodzi,
- Poprawa jakości wody pitnej poprzez budowę, przebudowę i remont stacji uzdatniania wody,
- Wspieranie zadań związanych z działaniami na rzecz odbudowy urządzeń i obiektów melioracji podstawowej i szczegółowej, zapewniającej ochronę terenów zurbanizowanych przed wodami podsiąkowymi i opadowymi,
- Zadania z zakresu gospodarki wodnej,
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- Wspieranie instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii,
- Wspieranie zadań z zakresu termomodernizacji oraz związanych z odzyskiem ciepła z wentylacji,
- Modernizacja oświetlenia elektrycznego,
- Budowa i rozbudowa instalacji służących zagospodarowaniu odpadów w ramach Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z perspektywą lat 2018-2023,
- Usuwanie i unieszkodliwianie azbestu na terenie województwa mazowieckiego,
- Przedsięwzięcia związane z zamykaniem i rekultywacją składowisk,
- Wspomaganie edukacji ekologicznej poprzez propagowanie działań podnoszących świadomość ekologiczną społeczeństwa,
- Wspieranie rozwoju terenowej infrastruktury edukacyjnej,
- Zadania z zakresu ochrony przyrody,
- Zakup samochodów pożarniczych oraz sprzętu ratowniczego.

Ze wskazanych przez przedstawiciela WFOŚiGW w Warszawie nieprawidłowości jakie mogą się pojawić w toku procedur realizacji przez beneficjentów wybranych programów, możemy wskazać m.in. nieuprawnione odstępstwa od stosowania przepisów ustawy Pzp, dzielenie zamówienia na części, a tym samym unikanie stosowania przepisów regulujących zamówienia publiczne, niezgodne z przepisami ustawy Pzp zastosowanie trybu zamówienia z wolnej ręki, odrzucenie najkorzystniejszej oferty lub wykluczenie wykonawcy, który złożył taką ofertę, wyboru oferty wykonawcy, który podlegał wykluczeniu lub jego oferta podlegała odrzuceniu, opisu przedmiotu zamówienia w sposób naruszający uczciwą konkurencję.

Również wskazano tutaj pojawiające się zmywy przetargowe przybierające różnego rodzaju formy, takie jak chociażby :

- **Rezygnacja z przetargu** – *Podobną formą jest wycofywanie już złożonej oferty, niekiedy ocenionej przez zamawiającego jako najkorzystniejsza*
- **Składanie ofert komplementarnych** – *Uczestnicy składają oferty, lecz są one tak przygotowane, że wygrać może tylko jedna z nich*
- **Rotacja ofert** – *każdy z uczestników na zmianę z innymi składa najkorzystniejszą, wcześniej opracowaną ofertę*
- **Podział zysku** – *po rezygnacji z wzięcia udziału w przetargu, ewentualnie po złożeniu oferty z góry skazanej na porażkę, uczestnik zmywy otrzymuje „wypłatę” swojej części zysku*
- **Podział rynku** – *porozumienie polegające na uzgodnieniu, że każdy z wykonawców bierze udział tylko w określonych przetargach np. na wyznaczonym terenie.*

WFOŚiGW prowadzi kontrole w zakresie realizacji poszczególnych projektów. Szersze informacje w tym zakresie można uzyskać na odpowiednich stronach internetowych w tym na stronach www.funduszeuropejskie.gov.pl i www.pois.gov.pl.

Wystąpienie przedstawicieli kolejnej z zaproszonych instytucji – Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie przybliżyło uczestnikom szkolenia wiedzę na temat realizowanych zadań, ale również obszarów występowania korupcji w związku z ich realizacją. Wśród występujących nieprawidłowości, przedstawiciele ARiMR wskazali m.in. nadużycie stanowiska służbowego oraz wykorzystania dostępnych informacji, wypełnianie wniosków o przyznanie pomocy przez pracowników ARiMR, przeprowadzanie kontroli na miejscu w gospodarstwie beneficjenta, przekroczenia uprawnień poprzez dokonanie nieuprawnionych zmian w rejestrze oraz fałszowanie dokumentów związanych z przemieszczaniem się zwierząt, przyjęcie pożyczki od wnioskodawcy, wykorzystanie dostępu do systemu informatycznego oraz uprawnień do tego systemu w celu zebrania informacji o działkach, na które nie są składane wnioski o płatności bezpośrednie, składanie wniosku o płatności na wskazane działki, manipulowanie danymi w systemie oraz fałszowanie dokumentów w celu uniknięcia kontroli krzyżowej oraz kontroli na miejscu, przedłożenie podrobionych dokumentów w postaci wniosku o przejęcie płatności po zmarłych beneficjentach, wprowadzenie do systemu informatycznego Agencji nie istniejących zmian obejmujących numer rachunku bankowego oraz ustanowienie pełnomocnika oraz dopisanie w systemie określonych danych zwiększających płatności, wprowadzenie do systemu nieistniejącego w wersji papierowej wniosku o przejęcie płatności po zmarłych beneficjentach, zwiększenie w nieuprawniony sposób powierzchni gruntów.

W tym miejscu warto podkreślić, iż przedstawiciel Policji Belgijskiej podczas swojego wystąpienia omówił przestępstwo, w którym sprawcy również dokonywali fikcyjnego przemieszczania zwierząt, sztucznego wykazywania hodowli, fałszowania w tym zakresie dokumentacji.

Jak można zauważyć zarówno w kwestiach dotyczących rynku pracy czy też ochrony środowiska oraz w sprawach rolnictwa istnieje bardzo dużo obszarów zagrożonych zjawiskiem korupcji. Tam, gdzie mamy do czynienia ze środkami finansowymi czy też możliwością osiągnięcia zysku w innej formie pojawiają się

zagrożenia wystąpienia nieprawidłowości. Biorąc pod uwagę powyższe, zasadnym wydaje się szeroko pojęta współpraca Policji, Prokuratury z ww. instytucjami zмирzającą do wymiany doświadczeń, wspólnego udziału w szkoleniach, kontrolach. Specyfika, złożoność poszczególnych zagadnień, generuje niejednokrotnie konieczność sięgania po pomoc instytucji specjalistycznych zajmujących się na co dzień danymi zagadnieniami, w związku z czym w sytuacji prowadzenia czy to czynności operacyjnych czy też już postępowań przygotowawczych, wartym rozważenia jest sięganie do opinii pracowników ww. jednostek.

Powyższe informacje stanowią zaledwie pewien ułamek wiedzy jaką mieliśmy okazje pozyskać podczas wystąpień przedstawicieli ww. instytucji. Z uwagi na obszerność materiału w niniejszej publikacji postanowiono tylko zasygnalizować pewne kwestie, natomiast szerzej na temat korupcji możemy przeczytać na stronach internetowych KWP zs. w Radomiu, gdzie znajdują się prezentacje przedstawicieli poszczególnych instytucji, w których mamy okazje poznać ich zadania, kompetencje, a przede wszystkim możliwość wykorzystania ich potencjału w walce z przestępczością korupcyjną.

Seminarium dla służb operacyjnych

Sposoby prawidłowego gromadzenia i wykorzystywania dowodów w prowadzonych postępowaniach przygotowawczych, a w szczególności na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej na terenie garnizonu mazowieckiego

Wydział Dochodzeniowo-Śledczy Komendy Wojewódzkiej Policji zs. w Radomiu prowadzi postępowania przygotowawcze w sprawach o najpoważniejsze przestępstwa kryminalne. Są to sprawy przeciwko życiu, zdrowiu, mieniu, przestępczości narkotykowej i cyberprzestępczości. W Wydziale prowadzone są także sprawy o przestępstwa z nienawiści. Ponadto WDŚ KWP zs. w Radomiu sprawuje zwierzchni nadzór nad pracą procesową w komendach miejskich i powiatowych garnizonu mazowieckiego. Z perspektywy sprawowanego nadzoru widoczna jest duża fluktuacja kadry procesowej. Coraz więcej spraw prowadzonych jest przez funkcjonariuszy z niewielkim stażem w „dochodzeniówce”. Ponadto z latami rozwinęła się przestępczość internetowa – można powiedzieć, że to plaga dzisiejszych czasów. Pojawiły się nowe przestępstwa – np. stalking. Na dużą skalę rozwinęła się przestępczość gospodarcza, oszustwa skarbowe czy przestępstwa korupcyjne. Związane jest to m.in. z wejściem Polski do Unii Europejskiej i możliwością korzystania z wszelkiego rodzaju dopłat i dotacji. Dlatego

Szkolenia regionalne dla służb dochodzeniowo-śledczych

Wydział Dochodzeniowo-Śledczy KWP zs. w Radomiu widząc potrzebę doskonalenia funkcjonariuszy dochodzeniowo-śledczych przyłączył się do projektu „Bezpieczeństwo Gospodarcze Strefy Schengen – doskonalenie wiedzy i działań Policji Mazowsza” realizowanego w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Tematem wiodącym przeprowadzonych szkoleń były sposoby prawidłowego gromadzenia i wykorzystywania dowodów w prowadzonych postępowaniach, a w szczególności na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej. Temat ten wybrano nie przypadkowo. To od tego jak dochodzeniowiec zbierze dowody, w tym przeprowadzi oględziny miejsca zdarzenia (czy uda mu się zabezpieczyć ślady), przyjmie zawiadomienie o przestępstwie czy też przesłucha świadków zależy często wynik postępowania. Dlatego prawidłowość gromadzenia dowodów i ich wykorzystanie mają takie znaczenie. W ramach seminariów postanowiono przeszkolić funkcjonariuszy ze wszystkich komend znajdujących się na terenie działania KWP z siedzibą w Radomiu. Projekt podzielono na 4 szkolenia. Każde z nich przeznaczone było dla innej grupy funkcjonariuszy zgodnie z właściwością miejscową jednostek względem działania prokuratur okręgowych. I tak pierwsze szkolenie, które odbyło się w terminie 21-24 czerwca 2016 r. w Warszawie w hotelu Holiday Park przeznaczone było dla funkcjonariuszy KMP Radom, KPP Białobrzegi, KPP Grójec, KPP Kozienice, KPP Lipsko, KPP Przysucha, KPP Szydłowiec i KPP Zwoleń. Kolejne seminarium w dniach 20-23 września 2016 r. miało miejsce w hotelu Relaks w Woli Duckiej. Uczestnikami tego szkolenia byli policjanci z KMP Siedlce, KPP Garwolin, KPP Łosice, KPP Sokołów Podlaski i KPP Węgrów. Trzecie szkolenie odbyło się w hotelu Holiday Park w Warszawie w dniach 11-14 października 2016r., a brali w nim udział funkcjonariusze KMP Płock, KPP Ciechanów, KPP Gostynin, KPP Mława, KPP Płońsk, KPP Sierpc, KPP Sochaczew, KPP Żuromin i KPP Żyrardów. Ostatnie szkolenie miało miejsce w terminie 7-10 listopada 2016r. w hotelu Korona w miejscowości Kruki koło Ostrołęki. Jego uczestnikami byli policjanci z KMP Ostrołęka, KPP Maków Mazowiecki, KPP Ostrów Mazowiecka, KPP Przasnysz, KPP Pułtusk i KPP Wyszaków.

Szkolenia regionalne dla służb dochodzeniowo-śledczych

Do realizowanego projektu jako prelegentów zaproszono funkcjonariuszy Biura Kryminalnego KGP zajmujących się przestępczością korupcyjną oraz odzyskiwaniem mienia, Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji, Laboratorium Kryminalistycznego KWP z/s w Radomiu, Wydziału dw z Korupcją KWP zs. w Radomiu, Wydziału dw z Cyberprzestępczością KWP z/s w Radomiu i Wydziału Wywiadu Kryminalnego KWP zs. w Radomiu. Wiodącymi tematami były:

- omówienie podstawowych pojęć dotyczących przestępstw korupcyjnych,
- wykorzystanie materiałów niejawnych do wykrycia i udowodnienia przestępstw, a w szczególności przestępstw o charakterze korupcyjnym,
- przedstawienie przykładów spraw zrealizowanych na materiałach operacyjnych,
- nowe rozwiązania prawne w aspekcie ułatwień i utrudnień w realizacji procesu wykrywczego,
- zakres i sposoby ustaleń teleinformatycznych pomocnych w walce z przestępczością, w tym z przestępczością korupcyjną,
- funkcjonowanie i wykorzystanie bazy danych DNA,
- wykorzystywanie bazy danych AFIS,
- praktyczne aspekty ustalania majątku podejrzanych, a w szczególności osób podejrzanych o korupcję,
- analiza i typowania w *Systemie Analitycznym* na podstawie informacji zarejestrowanych w Krajowym Systemie Informacyjnym Policji.

Podczas szkolenia skorzystano także z wiedzy i doświadczenia Prokuratorów z Prokuratur Okręgowych w Radomiu, Płocku, Ostrołęce i Siedlcach oraz Prokuratur Rejonowych w Ostrołęce i Siedlcach. Prokuratorzy poruszyli zagadnienia związane z :

- problemami anonimizacji w świetle nowych uregulowań prawnych oraz możliwościami odstąpienia od anonimizacji,
- regulaminem wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w aspekcie uprawnień i obowiązków Policji i Prokuratury w postępowaniach przygotowawczych,
- handlem ludźmi (omówiono aspekt prawny i faktyczny oraz transgraniczny charakter przestępczości związanej z handlem ludźmi),
- przestępstwami podatkowymi oraz kontrowersjami prawnymi i problemami dowodowymi w zakresie zwalczania przestępstw dotyczących podatku akcyzowego i podatku od towarów i usług VAT,
- doktryną i orzecnictwem sądowym w kwestii sprzedajności osoby pełniącej funkcję publiczną,
- tymczasowym aresztowaniem w świetle zmian Kodeksu postępowania karnego,
- zabezpieczeniem majątkowym i tymczasowym zajęciem mienia.

Zaprezentowane tematy wzbudziły wśród uczestników duże zainteresowanie. Przedstawione prelekcje były przyczynkiem do paneli dyskusyjnych. Również w trakcie samych wystąpień pojawiały się pytania i uczestnicy wymieniali się własnymi doświadczeniami. Często dyskusja z wykładów przenosiła się w kuluary, gdzie w czasie przerw jeszcze wymieniano poglądy i próbowano wypracować wspólne stanowisko.

Wydaje się, że z największym zainteresowaniem spotkały się wystąpienia Wydziału dw z Cyberprzestępczością KWP z/s w Radomiu. Nie każdy bowiem jest wybitnym informatykiem, a w czasie tych wykładów dowiedziano się m.in. o zakresie i sposobie ustaleń teleinformatycznych, jak wyszukiwać potrzebne informacje w Internecie oraz kiedy i o jakie dane można wystąpić do portalu Facebook. Również prelekcja Prokuratora z Prokuratury Okręgowej w Radomiu odnośnie możliwości odstąpienia od anonimizacji wywołała duże zainteresowanie. Ponadto przykłady spraw realizowanych przez Wydział dw z Korupcją KWP zs. w Radomiu na podstawie własnych materiałów operacyjnych zostały przyjęte z dużym zainteresowaniem. Podane przykłady wskazały jak można pozyskiwać informacje odnośnie przestępstw korupcyjnych i jak prowadzić postępowanie przygotowawcze, aby przełożyć wiedzę operacyjną na wiedzę procesową. Niestety w trakcie seminariów

wskazywano także błędy jakie popełniają policjanci w trakcie czynności wykonywanych w trybie art. 308 kpk czy też w trakcie prowadzonych spraw.

Po zakończonych wystąpieniach uczestnicy zgodnie twierdzili, że wiedza jaka została im przekazana będzie przydatna w dalszej pracy. Z pewnością udział w szkoleniach spowodował poszerzenie wiedzy policjantów, którzy brali w nich udział. Nie bez znaczenia pozostaje też fakt nawiązania kontaktów przez policjantów z KMP/KPP garnizonu mazowieckiego z funkcjonariuszami KWP zs. w Radomiu czy też KGP. W razie problemów z jakimś zagadnieniem z pewnością będą mieli możliwość zwrócić się z pytaniem do policjantów z jednostki nadrzędnej. Aby nie zostawać w tyle za przestępcami policjanci muszą podnosić swoje kwalifikacje i przeprowadzony cykl szkoleń z pewnością przyczynił się do poprawy jakości ich pracy. Każdy uczestnik szkolenia po jego zakończeniu otrzymał certyfikat.

Szkolenia regionalne dla służb dochodzeniowo-śledczych

Ślady kryminalistyczne w aspekcie przestępstw korupcyjnych

Badania kryminalistyczne zaczynają się już na miejscu zdarzenia i rozpoczynają się od przeprowadzenia szczegółowych oględzin, mających na celu ujawnienie śladów wiążących w sposób pośredni lub bezpośredni sprawcę z miejscem zdarzenia, czynem przestępczym a następnie potwierdzenie tego faktu badaniami laboratoryjnymi. Konieczność poszerzania wiedzy i nieustanny rozwój kryminalistyki na świecie obligują biegłych do podnoszenia kwalifikacji własnych, jak i funkcjonariuszy policji w kierunku ujawniania, zabezpieczania i badania śladów, dowodów przestępstw korupcyjnych.

Bezpieczeństwo gospodarcze strefy Schengen – walka z korupcją, doskonalenie wiedzy i działań Policji Mazowsza

Laboratorium Kryminalistyczne KWP z siedzibą w Radomiu uczestniczyło w realizacji projektu „Bezpieczeństwo gospodarcze strefy Schengen – walka z korupcją, doskonalenie wiedzy i działań Policji Mazowsza. W ramach realizacji projektu zorganizowano pięć szkoleń dotyczących *Śladów kryminalistycznych w aspekcie przestępstw korupcyjnych*.

- W dniach 13-16.09.2016r w miejscowości Sękocin Stary odbyło się szkolenie, w którym wzięło udział dwudziestu uczestników, wśród nich byli biegli Laboratorium Kryminalistycznego KWP zs. w Radomiu,

Szkolenie dla techników kryminalistyki

- biegli z Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji, Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Stołecznej Policji w Warszawie, Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi oraz przedstawiciele wydziałów Komendy Wojewódzkiej Policji zs. w Radomiu.
- W dniach 27-30.09.2016r w miejscowości Sękocin Stary, wzięło udział trzydziestu pięciu uczestników, wśród których byli biegli Laboratorium Kryminalistycznego KWP z s. w Radomiu, Laboratorium Kryminalistycznego Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi oraz przedstawiciele wydziałów d/w z Korupcją, d/w z Cyberprzestępczością, d/w z Przestępczością Gospodarczą Komendy Wojewódzkiej Policji z s. w Radomiu oraz policjanci makroregionu radomskiego wykonujący czynności techniczno-kryminalistyczne
 - W kolejnym szkoleniu w dniach 11-14.10.2016r w miejscowości Wola Ducka wzięło udział trzydziestu pięciu uczestników W szkoleniu uczestniczyli policjanci wykonujący w swojej pracy czynności techniczno-kryminalistyczne makroregionu siedleckiego garnizonu mazowieckiego, biegli Laboratorium Kryminalistycznego KWP zs. w Radomiu, przedstawiciel Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Zastępca Naczelnika Laboratorium Kryminalistycznego KWP w Łodzi, oraz swoją obecnością zaszczyliła uczestników Pani Barbara Piwnik była Minister Sprawiedliwości, Sędzia Sądu Okręgowego w Warszawie.
 - W szkoleniu w dniach 25-28.10.2016r w miejscowości Słupno wzięło udział trzydziestu pięciu uczestników. W szkoleniu uczestniczyli policjanci wykonujący w swojej pracy czynności techniczno-kryminalistyczne makroregionu płockiego i ciechanowskiego garnizonu mazowieckiego, biegli Laboratorium Kryminalistycznego KWP z s. w Radomiu, przedstawiciele Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, przedstawiciele Mazowieckiego Oddziału Żandarmerii Wojskowej, oraz gość z Wielkiej Brytanii Pan Jeremy Smith.
 - W dniach 15-18.11.2016r w miejscowości Kruki odbyło się szkolenie, w którym wzięło udział trzydziestu pięciu uczestników. W szkoleniu uczestniczyli policjanci wykonujący w swojej pracy czynności techniczno-kryminalistyczne makroregionu ostrołęckiego i mazowieckiego garnizonu mazowieckiego, biegli Laboratorium Kryminalistycznego KWP zs. w Radomiu, przedstawiciele Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Mazowieckiego Oddziału Żandarmerii Wojskowej, przedstawiciele Wydziałów: Dochodzeniowo Śledczego i Korupcji KWP z s. w Radomiu.

Szkolenie dla techników kryminalistyki

Szkolenia zostały podzielone na dwie części: seminaryjną i warsztatową.

W części seminaryjnej wygłoszono wykłady, których tematem były zagadnienia takie jak:

- „Techniczne możliwości pracowni daktyloskopii LK KWP zs. w Radomiu w wizualizacji śladów linii papilarnych na przedmiotach pochodzących z przestępstw korupcyjnych”,
- „Walidacja metod w wizualizacji śladów linii papilarnych”,
- „Korupcja jako przejaw zagrożeń bezpieczeństwa społecznego na przykładzie województwa mazowieckiego”,
- „Ujawnianie linii papilarnych na przedmiotach wielkogabarytowych w specjalistycznym namiocie”,
- „Relacja biegły – zleceniodawca, dążenie do osiągnięcia wspólnego celu”,
- „Sposób postępowania z środkami pieniężnymi przed przystąpieniem do badań i po ich zakończeniu”
- „Daktyloskopowanie zwłok”,
- „Poprawność sporządzania materiału porównawczego w postaci kart daktyloskopijnych”,
- „Prawidłowe sporządzanie postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego”,
- „Wykorzystanie materiałów operacyjnych w postępowaniu przygotowawczym na podstawie zakończonych spraw”
- „Otoskopia kryminalistyczna, cheiloskopia oraz badania śladów rękawiczek w aspekcie przestępstw korupcyjnych”,
- „Ustalenia teleinformatyczne/telekomunikacyjne w zwalczaniu przestępstw korupcyjnych zwiększające bezpieczeństwo strefy Schengen”,
- „Ujawnianie i odpowiedni dobór metod zabezpieczenia śladów traseologicznych”,
- „Kryminalistyczne aspekty fotografii skalowej w praktyce”.
- „Ślady osmologiczne, metody ujawniania, zabezpieczenia technicznego i procesowego oraz możliwości badawcze LK”,
- „Przeszukania realizowane w krajowym AFIS i systemach AFIS państw członkowskich Unii Europejskiej”,
- „Ślady biologiczne”,
- „Ślady kryminalistyczne – błędy formalne w postępowaniu sądowym”
- „Pułapki kryminalistyczne – możliwości wykorzystania chemicznych środków znakujących w zwalczaniu przestępczości korupcyjnej”,
- „Wybrane zagadnienia realizacji czynności oględzinowych przy zwalczaniu przestępstw towarzyszącym przestępstwom korupcyjnym”
- „Zasady pobierania materiału porównawczego z zakresu klasycznych badań pisma ręcznego”
- „Sprawy korupcyjne realizowane przez Mazowiecki Oddział Żandarmerii Wojskowej – studium przypadków”,
- „Poprawne wykonywanie materiału porównawczego w postaci kart daktyloskopijnych, postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego”,

Zorganizowane w ramach szkolenia warsztaty pozwoliły uczestnikom na wymianę wiedzy i doświadczenia w ujawnianiu śladów kryminalistycznych na różnego typu podłożach stanowiących niejednokrotnie integralne części przedmiotów pochodzących z przestępstw korupcyjnych. Zastosowane metody i techniki umożliwiły weryfikację i wypracowanie takich rozwiązań, które umożliwią optymalizację stosowanych technik w kierunku ujawniania jak największej ilości śladów umożliwiających bezpośrednią identyfikację sprawców przestępstw.

Przekazanie wiadomości i umiejętności o najnowocześniejszych metodach badawczych w trakcie szkoleń dla techników kryminalistyki garnizonu mazowieckiego, jak również dla specjalistów LK KWP z s w Radomiu poprzez szkolenia, warsztaty miały istotny wpływ na poprawę poziomu procesu wykrywczego przestępstw korupcyjnych.

Szkolenie dla techników kryminalistyki

Pojęcie śladu kryminalistycznego

Wraz z rozwojem kryminalistyki pojęcie śladu kryminalistycznego wielokrotnie ulegało zmianom. Najbardziej znaną, i często w literaturze przytaczaną, jest definicja „śladu kryminalistycznego” opracowana przez polskiego kryminalistykę prof. Jana Sehna. Według Sehna – ślad kryminalistyczny to zmiany w obiektywnej rzeczywistości, które jako spostrzegalne zmiany po zdarzeniach będących przedmiotem postępowania mogą stanowić podstawę do odtwarzania i ustalenia przebiegu tych zdarzeń zgodnie z rzeczywistością.

Ujawnienie śladu kryminalistycznego jest to jego wyszukiwanie, lokalizowanie. Czynności te są stosunkowo proste, gdy ślad jest duży, barwny, kontrastuje z podłożem, na którym się znajduje. Jeżeli ślad jest mały, o barwie podobnej do barwy podłoża, jego zlokalizowanie jest utrudnione. Często po zlokalizowaniu śladu w celu możliwości obserwacji śladu przy zwykłym oświetleniu stosuje się różne środki. „Zabezpieczyć” ślad oznacza czynić coś mocniejszym, trwalszym, odpornym na działanie czegoś, zapewniać utrzymanie się czegoś w dotychczasowym stanie, a także dawać ochronę, osłonę przed czymś, osłaniać, ochraniać.¹

Pojęcie oględzin

Oględziny to czynność procesowa polegająca na szczegółowej obserwacji (wykrywanie i zabezpieczanie śladów kryminalistycznych) miejsca, osoby, rzeczy lub zwłok przeprowadzonej przez człowieka za pomocą zmysłów i z wykorzystaniem środków technicznych, w celu wyjaśnienia charakteru i okoliczności powstałego zdarzenia oraz ustalenia jego sprawcy. Biorąc pod uwagę kryterium przedmiotowe, na podstawie art. 207 § 1 k.p.k. oględziny można podzielić na oględziny: miejsca, osoby, rzeczy.

¹ Zob. Technika kryminalistyczna, pod red. W. Kędzierskiego, tom 1,

SZKOLENIA

Podstawowym celem oględzin jest obiektywna rekonstrukcja przebiegu zdarzenia i zabezpieczenie rzeczowego materiału dowodowego dla potrzeb postępowania karnego. Osiągnięcie głównego celu możliwe jest dzięki realizacji celów cząstkowych, które określa reguła tzw. 7 złotych pytań kryminalistyki – co? gdzie? kiedy? jak? czym? dlaczego? kto?

Co się wydarzyło? – należy ustalić, czy zdarzenie będące przedmiotem zainteresowania jest przestępstwem, czy może jest to innego rodzaju zdarzenie, np. nieszczęśliwy wypadek, działanie sił przyrody itp.

Gdzie miało miejsce zdarzenie? – trzeba ustalić, gdzie faktycznie przebiegało całe zdarzenie (przestępstwo) oraz gdzie nastąpił skutek, a następnie ustalić inne miejsca mające związek ze zdarzeniem.

Kiedy zaistniało zdarzenie? – chodzi tu o ustalenie czasu popełnienia przestępstwa, ewentualnie czasu trwania zdarzenia.

Jak przebiegało zdarzenie? – przede wszystkim należy ustalić dokładny przebieg zdarzenia, jego chronologię.

Czym posługiwał się sprawca? – należy ustalić rodzaj środków i narzędzi, które służyły sprawcy do popełnienia przestępstwa.

Dlaczego sprawca popełnił przestępstwo? – trzeba określić, czym kierował się sprawca, dokonując przestępstwa, jaki był motyw jego działania.

Kto był uczestnikiem zdarzenia? – przede wszystkim należy ustalić sprawcę (sprawców) i pokrzywdzonych, a następnie określić rolę poszczególnych uczestników zdarzenia.

Uzyskanie odpowiedzi na powyższe pytania jest uwarunkowane: przebiegiem i wynikami oględzin, uzyskanymi wcześniej informacjami o zdarzeniu, wynikami innych czynności przeprowadzonych w trakcie śledczego (kryminalistycznego) badania miejsca zdarzenia, wiedzą oraz doświadczeniem zawodowym policjantów obsługujących zdarzenie.

Szkolenie dla techników kryminalistyki

W celu ustalenia odpowiedzi na postawione wyżej pytanie, należy zrealizować szczegółowe zadania oględzin. Zadania te są różne w zależności od rodzaju zdarzenia i miejsca jego wystąpienia. Praktyka wykazuje, że bez względu na rodzaj i charakter zdarzenia można wyodrębnić pewien zakres zadań wspólnych. Należą do nich:

- określenie drogi przyścia i odejścia osób uczestniczących w zdarzeniu,
- ustalenie kierunków poruszania się poszczególnych osób na miejscu zdarzenia, sposobu ich zachowania i czasu ich pobytu na miejscu zdarzenia,
- ustalenie, czy pozostawiono ślady (jeżeli tak, należy je ujawnić, wstępnie zbadać oraz zabezpieczyć pod względem kryminalistyczno-procesowym), czy są to ślady jednego lub kilku sprawców, punktu szczytowego przestępstwa, np. ognisko pożaru,
- wskazanie tzw. okoliczności negatywnych, określenie miejsca, skąd można było widzieć zdarzenie lub je słyszeć oraz ustalenie osób mogących je widzieć lub słyszeć,
- utrwalenie zastanego stanu rzeczy zgodnie z wymogami procedury karnej.

Realizacja zadań oględzin pozwala na wypracowanie najbardziej prawdopodobnych wersji zdarzeń, a tym samym osiągnięcie celów oględzin, umożliwia również zabezpieczenie odpowiedniego materiału dowodowego.

Podstawy prawne czynności oględzinowych

W aktualnie obowiązującym ustawodawstwie karnym podstawą prawną do przeprowadzenia oględzin jest art. 207 k.p.k., w którym stwierdza się w § 1, że w razie potrzeby dokonuje się oględzin miejsca, osoby lub rzeczy. Z zapisu tego wynika, że jest to czynność fakultatywna. O potrzebie dokonania oględzin decyduje prowadzący postępowanie przygotowawcze. Obligatoryjność przeprowadzania oględzin i otwarcia zwłok wynika z art. 209 k.p.k. w każdym przypadku, jeżeli zachodzi podejrzenie przestępczego spowodowania śmierci. Artykuł 74 § 2 i 3 k.p.k. nakłada obowiązek poddania się oględzinom ciała przez oskarżonego (podejznanego, osobę podejrzaną), jeśli badania nie są połączone z naruszeniem integralności ciała. Artykuł 192 § 1 nakłada obowiązek poddania się oględzinom ciała przez pokrzywdzonego, jeśli karalność czynu zależy od stanu jego zdrowia. Ponadto, zgodnie z § 4 tego artykułu dla celów dowodowych, można poddać oględzinom ciała świadka, przy czym warunkiem jest uzyskanie jego zgody na przeprowadzenie tej czynności.

W artykule 228 § 1 i 2 ustawodawca określił, że przedmioty wydane lub znalezione w czasie przeszukania w toku postępowania karnego oraz znalezione podczas tej czynności, ale mogące stanowić dowód innego przestępstwa, podlegają przypadkowi lub których posiadanie jest zabronione należy poddać oględzinom. Podstawowa zasada brzmi, że wykonywanie czynności procesowych możliwe jest dopiero po wydaniu postanowienia o wszczęciu postępowania przygotowawczego, jednakże w granicach koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa można dokonywać oględzin nawet przed wszczęciem postępowania przygotowawczego na mocy art. 308 § 1 k.p.k. w ramach tzw. czynności w niezbędnym zakresie. Problematykę oględzin reguluje również artykuł 43 kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia. Informuje on, że przy przeprowadzaniu oględzin w sprawach o wykroczenia stosować należy odpowiednio przepisy art. 207, 208, 211 i 212 k.p.k.

Zasady prowadzenia oględzin

Oględziny, jako czynność procesowa, muszą być dokonywane zgodnie z zasadami obowiązującymi w prawie karnym procesowym oraz wypracowanymi przez kryminalistykę.²

² Zob. Technika kryminalistyczna, pod red. W. Kędzierskiego, tom 1, E. Gruza, M.Goc, J. Moszczyński, Kryminalistyka-czyli rzecz o metodach śledczych, W-wa 2008,

Szkolenie dla techników kryminalistyki

- **Zasada bezpośredniości** – oględziny, jak ich dokumentacja w postaci protokołu oględzin, powinny być przeprowadzone na miejscu zdarzenia. Nie jest dopuszczalne odtwarzanie oględzin na podstawie ludzkiej pamięci, fotografii czy szkiców.
- **Zasada wszechstronności i dokładności** – w myśl tej zasady prowadzący oględziny powinien skrupulatnie i dokładnie ujawnić wszystkie ślady i okoliczności, w tym także tzw. okoliczności negatywne, a następnie dokładnie i jednoznacznie je opisać oraz odpowiednio zabezpieczyć pod względem procesowo-kryminalistycznym.
- **Zasada obiektywizmu** – prowadzący oględziny powinien utrzymywać w sporządzanej dokumentacji stan faktyczny w chwili oględzin, zgodnie z rzeczywistym stanem rzeczy, z wyłączeniem własnych domysłów lub wniosków.
- **Zasada planowości** – czynności oględzinowe powinny być przeprowadzone w sposób zaplanowany i uporządkowany. Prowadzący oględziny powinien wiedzieć, co na miejscu zdarzenia będzie wykonywane i w jakiej kolejności. Planowość działań pozwala uniknąć chaosu i wielokrotnego potarzenia tych samych czynności.
- **Zasada indywidualności** – to wymóg indywidualnego podejścia do każdego obiektu oględzin. Praktyka dowodzi, że każde zdarzenie jest inne, chociaż z pozoru wydaje się podobne do innych.
- **Zasada szybkości** – oznacza, że oględziny miejsca zdarzenia należy przeprowadzić niezwłocznie po zgłoszeniu zdarzenia. Zwłoka powoduje często nieodwracalne skutki w postaci zniszczenia lub zatarcia śladów przestępstwa.

- **Zasada zachowania wartości dowodowej śladów i przeciwdziałania kontaminacji** – polega na stosowaniu odpowiednich procedur postępowania ze śladami przestępstwa w celu ochrony materiału dowodowego przed zatarciem śladów lub ich części, wprowadzeniem materiału przypadkowego i kontaktem z innym materiałem dowodowym.
- **Zasada pisemności** – to nakaz, aby prowadzący oględziny utrwalił zgodnie z wymaganiami procesowymi w protokole oględzin i dokumentach pomocniczych przebieg i wyniki oględzin (art. 143 § 1 pkt 3, art. 147§1, art. 148 §1).
- **Zasada ekonomiczności** – to postulat racjonalizacji czasu działania, oszczędnego gospodarowania siłami i środkami w zależności od wagi i skutków zdarzenia.
- **Zasada tajności** – to postulat zakazujący ujawniania osobom postronnym efektów oględzin, a zwłaszcza metod działania sprawców, skutków przestępstwa, źródeł informacji, rodzaju uzyskanego materiału dowodowego itp.
- **Zasada przestrzegania wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy** – ma na celu eliminację zagrożeń dla zdrowia i życia osób znajdujących się na obszarze oględzin podczas wykonywania tej czynności.
- **Zasada jednoosobowego kierownictwa** – w myśl tej dyrektywy wszystkimi czynnościami na miejscu zdarzenia kieruje jeden policjant, który ponosi odpowiedzialność za koordynację i wyniki pracy grupy.

Zabezpieczenie śladów a zagrożenie biologiczne.

Ślady kryminalistyczne i przedmioty będące ich nośnikami, niezależnie, w jakiej formie i kształcie zostały ujawnione, zawsze mogą stanowić źródło zagrożenia biologicznego. Związane jest ono z ryzykiem narażenia na działanie bakterii, wirusów, grzybów oraz na działanie innych mikroorganizmów i toksyn. Mikroorganizmy te występują powszechnie w przyrodzie, w tym także w miejscach ujawnienia śladów, jak i na wszelkich przedmiotach będących nośnikami śladów. Mikroorganizmy stanowią potencjalne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, podobnie jak wszelkiego rodzaju substancje chemiczne, mogące występować na zabezpieczonych dokumentach. One także mogą być niebezpieczne dla ludzi i środowiska.

W przypadku czynności techniczno-kryminalistycznych, obejmujących ujawnienie i zabezpieczenie śladów, większość zagrożeń o charakterze biologicznym i chemicznym może pojawić się poprzez dotykanie lub wchodzenie w jakikolwiek inny kontakt ze skarżonymi rzeczami lub też wdychanie substancji. Należy pamiętać, że w większości przypadków prowadzący czynność nie jest w stanie zobaczyć lub wyczuć niczego nietypowego. Należy pamiętać również, że w każdym miejscu zdarzenia poddawanego oględzinom, w każdym miejscu ujawnienia lub znalezienia śladów i przedmiotów, istnieje prawdopodobieństwo, że niebezpieczne substancje przenikną do ciała, ubrania itp.

Prawidłowo przygotowany policjant wykonujący czynności zabezpieczenia powinien być ubrany w odzież ochronną jednorazowego użytku, do której zaliczamy: rękawiczki jednorazowe, jednorazowy kombinezon ochronny, jednorazowa maseczka ochronna na twarz, okulary ochronne.

Dziękujemy za zaufanie

Komenda Wojewódzka Policji zs. w Radomiu
tel. (MSW) 701 20 96
tel. 48 345 20 96

Podsumowanie projektu pt. „Bezpieczeństwo gospodarcze
strefy Schengen - walka z korupcją, doskonalenie wiedzy
i działań Policji Mazowsza” współfinansowanego
w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009-2014

Autorzy opracowania i wybór zdjęć:

podinsp. Grzegorz Wysmoliński - Wydział Dochodzeniowo-Śledczy KWP zs. w Radomiu
nadkom. Wojciech Bednarski - Wydział Korupcji KWP zs. w Radomiu
nadkom. Aneta Najman - Laboratorium Kryminalistyczne KWP zs. w Radomiu
Bernadetta Szaran - Zespół Funduszy Pomocowych KWP zs. w Radomiu

Zdjęcia:

Źródła własne KWP zs. w Radomiu

Projekt okładki, opracowanie graficzne, skład, łamanie DTP:

TYPO Usługi Wydawnicze, Jadwiga Popowska
ul. Lewinowska 33, 03-684 Warszawa
tel. (+48 22) 679 03 06
tel. kom. (+48) 606 19 84 36
e-mail: biuro@typowydawnicze.pl
www.typowydawnicze.pl

Komenda Wojewódzka Policji zs. w Radomiu
tel. (MSW) 701 20 96
tel. 48 345 20 96